

جنگ و دیپلماسی بدون رسانه

کامبیز نوروزی

حقوق دان

رفتار رسانه‌ای ایران در طول جنگ ۴۰روزه و پس از آن بی‌برنامه، سردرگم و متناقض بوده است. ساختار نظامی و دیپلماسی ایران منبع مستقلی برای کار رسانه‌ای هدفمند و بابرنامه ندارد. تلویزیون ایران جهت‌گیری‌هایی متفاوت از تصمیم‌های دستگاه سیاسی عالی که افسران عالی‌رتبه نظامی نیز در آنها حضور و مشارکت دارند، ارائه می‌کند. سایر رسانه‌های وابسته به طیف‌های مختلف سیاسی و فکری نیز حرف خودشان را می‌زنند و براساس اصل آزادی رسانه مواضع خود را بازتاب می‌دهند. تعدد حساب‌ها و صفحه‌ها در شبکه‌های اجتماعی مثلاً تحلیلگر و استراتژیست و متخصص روابط بین‌الملل و دیپلماسی و انواع و اقسام جنگ‌ها وجود دارد. در این آشفتگی هر خبر نادرست یا ناقص یا کذب در جریان اطلاعات به گردش می‌افتد و هر تحلیل بی‌اساس، شعاری، غیرمستند، حزبی و جناحی منتشر می‌شود.

در این بازار آشفته کدام خبر راست است و کدام خبر دروغ. کدام تحلیل به سیاست‌های رسمی ایران در جنگ نزدیک است یا دور و کدام تحلیل تلاشی است برای تولید فشار بر نظام تصمیم‌گیری جنگ و دیپلماسی. تقریباً هیچ چیزی معلوم نیست. نتیجه این آشفتگی خبری-تحلیلی، سردرگمی مردم در قبال موضوعات جنگ و دیپلماسی است. این درهم‌ریختگی حتی بر نظام تصمیم‌گیری کشور و ثبات تصمیمات نیز اثرگذار است. ایران در داخل و خارج نوفیقی در رقابت رسانه‌ای نداشته است.

این وضعیت ناشی از فقدان تمرکز بر وجه رسانه‌ای جنگ و دیپلماسی کشور است. امروزه با توسعه شبکه‌های اجتماعی و آسانی دسترسی عمومی به شبکه‌های اجتماعی برای تولید و مصرف محتوا، کار رسانه‌ای نظام سیاسی کشور فوق‌العاده سخت‌تر، حیاتی‌تر، پیچیده‌تر و دقیق‌تر است. اما به همین اندازه دستگاه‌ها و مسئول جنگ و دیپلماسی از اهمیت کار رسانه‌ای مربوط به جنگ و دیپلماسی مرتبط با آن غافل‌اند. یک دلیل مهم این غفلت بزرگ و مخاطره‌آمیز این است که ساخت سیاسی ایران معمولاً خبر را به شکل «دستور» تلقی می‌کند. گویی آن چیزی که خبر داده می‌شود، مانند یک دستور است که همه باید قبول کنند. نتیجه دیگر این نگاه آمرانه و دستوری اعتقادداشتن به آگاهی مردم است. وقتی شما به آگاهی دیگری معتقد باشید،

برای اقناع او و ارائه تحلیلی بیشتر، دقیق‌تر، عمیق‌تر و حتی متنوع‌تر تلاش بیشتری می‌کنید. اما در یک نگاه آمرانه دستوری «چار خطای دید می‌شوید. اهمیت کار رسانه‌ای حرفه‌ای و متمرکز در مسائل جنگ و دیپلماسی کشور در برابر تجاوز دشمن، کمتر از اهمیت تسلیحات نظامی نیست. اگر ایران از نظر تسلیحات نظامی مورد نیاز این جنگ، مانند موشک و پهپاد وضع مطلوبی دارد، اما شرایط رکن رسانه‌ای جنگ و دیپلماسی آن بسیار نامطلوب است و تقریباً دیده نمی‌شود که دستگاه‌های مسئول توجهی به این کمبود و نقض بزرگ داشته باشند که اگر داشتند، آن در درست می‌کردند. جنگ با ابعاد گسترده و پیچیده و متنوعی که دارد، به شدت نیازمند یک ستاد خبری کارآمد و حرفه‌ای است. چنین ستادی باید از روزنامه‌نگاران مستقل و کارآمد با تجربه‌های طولانی در روزنامه‌نگاری جنگ، بحران، بین‌الملل و دیپلماسی، اجتماعی و سیاسی تشکیل شود. کار این ستاد باید تولید یا گزینش اخبار در امتداد اهداف و سیاست‌های رسمی سازمان جنگی و دیپلماسی ایران باشد. همچنین تولید انواع تحلیل‌های متناسب با استفاده از کارشناسان واقعی، نه رانتی به‌منظور آگاهی‌بخشی عمومی و ایجاد یک برداشت اندکی واحد در افکار عمومی باید از دیگر کارهای چنین ستادی باشد. اگر ایران چنین ستادی داشته باشد، حتی می‌تواند با برقراری ارتباط با مقام‌ها یا کارشناسان معتبر و گفت‌وگو با آنها در دولت‌های دیگر نیز اثرگذار باشد.

دولت برای تشکیل چنین ستادی پیشگام شود و با هماهنگی سایر نهادهای مرتبط مانند رهبری، شورای عالی امنیت ملی، نیروهای نظامی و مسئول تیم مذاکره کارهای خبری و تحلیلی جنگ و دیپلماسی را به این ستاد واگذار کند و از آنها بخواهد نه به عنوان تبلیغاتچی بلکه به عنوان روزنامه‌نگاران حرفه‌ای در چارچوب سیاست‌های جنگی و دیپلماتیک رسمی ایران عمل کنند. برای جلب مخاطب هرآنچه در کار روزنامه‌نگاری حرفه‌ای رایج و متعارف است، انجام دهند و حتی اجازه طرح مباحث انتقادی نیز داشته باشند.

در کنار این ستاد ضروری است که امنیت و استقلال و آزادی رسانه‌های خصوصی نیز به رسمیت شناخته شود تا بتوانند در این فرایند ملی مشارکت فعال داشته باشند.

چهارشنبه ۱۴ مرداد ۱۴۰۵
۲۱ صفر ۱۴۴۸
۲۰ آگوست ۲۰۲۶
سال بیست‌ودوم
شماره ۵۴۴۴
۴۰ هزار تومان
۸ صفحه

روزنامه

در «شرق» امروز می‌خوانید: هشدار دبیرکل اتحادیه عرب نسبت به ادامه حملات به غزه • افزایش نگرانی‌ها از وضعیت تنگه هرمز و پیام‌های اقتصادی آن / محمود فاضلی

تولیدکنندگان بزرگ نفت جهان در طول جنگ خلیج فارس سودآوری خیره‌کننده‌ای به ثبت رساندند

مذاکره؛ برگ برنده نفت ایران

گزارش تیتربیک را در صفحه ۳ بخوانید

روایت «شرق» از حاشیه‌سازی دوباره استعفای رئیس‌جمهوری

پزشکیان: استعفا نخواهم داد خواهم ایستاد

این گزارش را در صفحه ۳ بخوانید.عکس: پایگاه اطلاع‌رسانی ریاست‌جمهوری

یادداشت

بازخوانی پیام اربعین؛ از اصلاح تاریخی تا مسئولیت امروز

محمد زابیوسفی شیخ‌رباط

اقتصاددان و استاد دانشگاه مفید

شایعه‌ها کم می‌شود. در این شرایط، آن‌گاه که برخی رسانه‌ها و از جمله رسانه ملی، انعکاس تمام‌نمای مردم نیستند و خود به یکی از قطب‌های متوهم بدل شده‌اند، وظیفه پیروان زینب، تشخیص درست از نادرست، شایعه‌زدایی و حفظ صداقت در عرصه مجازی و حقیقی است. بر ملاکردن کژفهمی‌ها و اخبار ناصواب، امروز یکی از مصداق‌های روشن رسالت زینبی است.

از دیگر درس‌های پس از عاشورا، مقاومت در برابر باس است. زینب در اوج مصیبت گفت: «مَا رَأَيْتُ إِلَّا خَمِيلًا»؛ جز زیبایی ندیدم. این سخن نه انکار تلخی فاجعه، که انتخاب نگاه امیدوارانه است؛ درسی برای انسان امروز که گاه در گرداب اخبار سیاه، چراغ فردا را کم می‌کند. او و امام سجاد نشان دادند حتی در تنگنای اسارت، می‌توان کنشگر آگاه بود و از انفعال رهایی یافت و امیدی فعال آفرید.

یادداشت

چه کسی از شرق می‌هراسد؟

ابوالفضل کرمایی

محمد عبدخدایی (عامل ترور حسین فاطمی، وزیر خارجه مصدق) چندی پیش در پاسخ به مجری صداوسیما که پرسید: «عجیب نیست که با توجه نقاط اشتراک ضدامپریالیستی حزب‌اللهی‌ها و چپ‌ها، شما همیشه نه با چپ‌های توده‌ای؛ بلکه با لیبرال‌ها و غرب‌گراهایی چون بارزکار و سحابی دوستی و تعامل داشته‌اید؟» با اشاره به تعداد زیاد کلیساها در شهرهای آمریکا در مقایسه با تعداد کم مساجد تهران، گفت: «با وجود تمام اختلافات حزب‌اللهی‌ها و لیبرال‌ها، آنچه آنها را به هم پیوند می‌ده ایمان به وحدانیت خدا بوده و این موضوع بسیار متفاوت است از مواجهه با شوروی‌ها و حامیان توده‌ای آنها که ملحد بودند». این پاسخ اگرچه می‌تواند توصیف ساده‌ای از حال و روز گعده‌های سیاسی تاریخ معاصر ایران باشد؛ ولی چیزی جز پوششی برای پنهان‌کردن تعارضات بنیادین مادی نیست. بر همین سیاق تقلیل بسترهای مادی ضدیت با «غرب» به یک «دعوی ایدئولوژیک استکبارستیزانه» همان قدر کم‌مایه و نادرست است که توجیه عبدخدایی در دشمنی با «شرق». تجربه سیاست‌ورزی چنده ساله جمهوری اسلامی نشان داده است که موضوعاتی بنیادین‌تر از «الحاد شرقی» یا «لیبرالیسم غربی» خطرقرم‌های همکاری‌ها و مراودات بین‌المللی را تعیین می‌کند. بنابراین مهم‌کردن طیف «غرب‌گرا» به کارشکنی در «چرخش به شرق»، در میانه درگیری‌های نظامی ایران و آمریکا، جای تأمل بیشتری دارد. اگر عامل تعیین‌کننده، ایدئولوژی نباشد، باید آن را در ساختار منافع اقتصادی جست‌وجو کرد. از همین منظر است که عدم همکاری با شرق، نه به خاطر ناسازگاری ایدئولوژیک «اصلاح‌طلبان سنتی» با چینی‌ها، بلکه بیشتر ناشی از ناسازگاری پایه‌های مادی «نواصولگرایان و تکنوکرات‌های نوظهور» با «مناسبات تولید چینی» است.

ایدئولوژی گروه‌های سیاسی می‌تواند مشترک یا متمایز باشد؛ ولی آنچه همیشه شاکله فعالیت آنها را تعیین می‌کند، روابط مادی موجود در لایه‌های زیرین اجتماع است. دستیابی به منافع اقتصادی و حفظ مالکیت این منافع با همین روابط مادی ممکن می‌شود. مواضع بلندمدت و اشتراک نظرهای سیاسی نیز از همین روابط ریشه می‌گیرند؛ بنابراین جانب‌داری گروه‌های سیاسی از منافع بازاریان و کارگران یا فرهنگیان و تکنوکرات‌ها، نه به

سیاست‌های مهاجرتی دولت اسپانیا   شکاف عمیق امنیتی در اروپا را عیان کرد
 بحران بی‌اعتمادی
 میان مادريد و بروکسل

سیاست‌های مهاجرتی دولت اسپانیا شکاف عمیق امنیتی در اروپا را عیان کرد

بحران بی‌اعتمادی میان مادريد و بروکسل

برگزیده‌ها

مذاکرات ایران و عمان در مرحله نهایی قرار دارد و احیای تفاهم‌نامه اسلام‌آباد در هاله‌ای از ابهام

تنگه هرمز در آستانه توافق یا تنش؟

با تداوم جنگ و توقف سفر، فعالان گردشگری برای تأمین هزینه‌ها ناچار به فروش دارایی‌های خود شده‌اند

قشم؛ جزیره‌ای بی‌مسافر

تقدی بر یادداشت «چگونه عربستان در بازارهای جهانی نفت از ایران پیشی گرفت»

پاسخی بر یک تحلیل

چالش‌های توسعه دوجرخه اشتراکی در تهران و ضرورت اصلاح شوه‌های فعلی مدیریت شهری

چرا دوجرخه‌های اشتراکی در تهران به مقصد نمی‌رسند؟

یادداشت

شوهای رسانه‌ای و هزینه‌های ملی

یادداشتی از قادر باستانی‌تبریزی

یادداشت

لایبگیری، قدرت است

محمدجواد لسانی

یک هم‌اندیشی آزاد که هرکس بتواند نظر خود را در فضایی امن و بدون هیچ دغدغه‌ای بیان کند، خودش موهبت بزرگی است و حکم درپچه‌ای رو به فضای روشن دارد و تا حد زیادی می‌تواند راه‌های برون‌شد از وضعیت پیچیده امروز را به تصمیم‌گیران نشان دهد. با همین انگیزه خوب بود که قراری گذاشته شد تا دانش‌آموختگان خارج کشور گردهم آیند و در عرصه‌ای عمومی، بدون هیچ دغدغه‌ای حرف بزنند. انتخاب مکان جلسه هم جالب توجه شد؛ زیرا به‌جای آنکه به‌طور عادی، در یک نقطه مثل کافه‌ای دنج و به دور از حضور مردم باشد، این بار محل عمومی عبادت مردم، مدعوین را به دور خود جمع کرد؛ مسجد امام علی(ع) واقع در محله پونک تهران. جایی که می‌تواند کاربرد دیگری در کنار راز و نیاز با خداوند و منبرهای مذهبی ایفا کند؛ به‌طوری که نقش فکری و سیاسی خودش را هم به دنبال داشته باشد. این سنت نیکو تقریباً فراموش شده است، درحالی‌که مکان سجده می‌تواند منبع الهام برای نخبگان داخل و خارج از وطن باشد و مشارکت آنها را در بزنک‌های خطر کشور عنایت ببخشد و کاربردهای شگفتی از خود تجلی دهد. خواسته اصلی دعوت‌شدگان جلسه نیز همین بود؛ «حسن همراهی با وطن». به این معنا که یافتن راه‌های سهیل‌الوصول و فکرشده برای آینده ایران، مسیر دشواری نیست. اغلب این دانش‌آموختگان که به درخواست نمایندگی دانشجویان خارج کشور پاسخ مثبت دادند، از آمریکا و اروپا به مدت چند روز به وطن آمده بودند و در این نشست صمیمانه نکته‌هایی مطرح کردند که هرکدام می‌تواند بستری برای یک بحث گسترده باشد. پرسشی که ابتدا مطرح شد، این بود که گرایش و موضع ایرانیان خارج از کشور در اتفاقات اخیر چگونه بوده و آنان چطور می‌توانند با میهن‌شان ارتباط مؤثر برقرار کنند؟ پرسش دیگر این بود که متولیان امر چه زمینه‌هایی را باید فراهم کنند؟

۳۴   ادامه‌در صفحه ۴

۳۵   ادامه‌در صفحه ۶